

stionem, quando ager colitur per colonos, ex qua parte debeant solvi decimæ. Resolutio autem est, solvendas esse ex integris fructibus, sive prius ex illis decima deducatur, et postea dominus et colonus inter se dividant juxta conventionem suam, qui ordo videtur optimus et juri consentaneus: quo facto, neuter illorum tenebitur ad alteram decimationem pro parte sua; sive prius inter se dividant fructus, et postea unusquisque pro sua parte decimam solvat, nam in idem redit, et fieri posse supponitur in dicto capit. *Tua nobis*. Et ita rem hanc expediunt Glossa, Panormitanus, et alii ibi, et Glossa, in cap. *Questi*, 16, quæstion. 1. Hoc autem procedit de proprio colono. Si vero loquamur de mercenario, qui servit in cultura agri pro aliqua parte fructuum, tunc constat illam pensionem pertinere ad expensas quæ fiunt in cultura agri, vel collectione fructuum, et ideo deduci non posse ante decimationem. Ait tamen Soto mercenarium in illo casu non teneri ad solvendas decimas ex sua pensione. Quod erit verum quoad prædialem decimam; secus vero est de personali, quæ alterius rationis est, et aliud habet fundamentum, ideoque a mercenario tunc debetur, non minus quam si in pecunia stipendium sui laboris acciperet. Quod bene notavit Abulens., in capit. 23 Matth., quæstione 204.

14. *Præcedens fundamentum infirmatur.* — Addit vero Abulens. ibidem, etiam dominum fundi, qui illum locat colono pro certa parte fructuum, vel certo pretio, transferendo in colonum onus solvendi integras decimas prædiales, teneri ad alteram decimam solvendam ex pensione quam accipit, vel ex pecunia, quia est lucrum illi accrescens de novo, et ex omni lucro debetur decima. Nec putat hoc esse inconveniens, quia existimat hanc decimam esse personalem, quia ea datur ratione juris et domini: jura autem domini personalia sunt, et ideo decima est personalis, ac subinde deberi potest simul cum prædiali. Sed hoc fundamentum revera falsum est; quia totum illud lucrum pertinet ad redditus fundi respectu domini: et ideo decima, quæ ex illo deberi potest, prædialis est, quia ex fructu prædii datur, et non ratione personalis actionis, vel negotiationis; quod necessarium est ad decimam personalem. Quod bene perspexit Glossa, dicto capit. *Tua nobis*, verb. *Sic et dominus*; et nihilominus in principio indicat, ex illa deberi specialem decimam, ut ait Abulens. Tandem vero ait Glossa, contrarium esse æquius,

et Hostiens. ac Joannes Andr. dicunt esse justius, et mihi videtur omnino verum. Quia dominus fundi jam solvit illam decimam per colonum, quando in illum transfert omnes fructus cum onere decimandi illos integre: ibi enim sua pensio est virtute decimata; nam ea ratione minor esse debuit, et proportionata valori novem partium fructuum tantum, et ideo non debet iterum decimari, cum ibi nullum sit distinctum lucrum personale. Probabilius certe id dici posset de colono, quia licet solvat integram decimam prædialem, quicquid, soluta pensione, ex residuis fructibus lucratur, est lucrum personale ex propria actione, et industria; et ideo deductis expensis, et in eis computando labores proprios juxta suum valorem, videtur teneri ad decimam personalem ex tali lucro, non minus quam mercenarius, vel famulus ex sua mercede, vel negotiator ex suo lucro. Verumtamen licet fortasse in rigore ita sit, non tamen est in usu, vel quia personales decimæ sublatae sunt consuetudine, vel quia colonus ille censetur jam quasi usufructuarius, et habens dominium utile fundi, et ita ratione illius fructus illos percipere.

CAPUT XXXVI.

QUOMODO SINT DECIMÆ DEBITÆ ECCLESIAE.

1. *Quomodo Ecclesiae decimæ debeantur.* — Hactenus explicuimus ea quæ ad substantiam hujus præcepti pertinere videntur, ut sunt finis, et ratio propter quam positum est, persona cui imponitur, et respectu cujus et circa quam materia imponitur. Nunc de circumstantiis et accidentibus dicendum superest, ut sunt quando, ubi, et quomodo facienda sit decimarum solutio, ut præceptum illud impleatur. Resolutio autem in his omnibus maxime pendet ex quadam gravi quæstione, quam propterea præmittendam duximus, nimirum, quomodo Ecclesiae debeantur. Supponimus enim deberi, nam id jura statim citanda sæpe tradunt, et ex ipso præcepto, et ratione ejus colligitur, quia præceptum inducit debitum: unde in capit. *Parochianos*, de Decimis, sic dicitur: *Cum decimæ non ab homine, sed ab ipso Domino sint institutæ, quasi debitum exigere possunt.* Quæ rationem suam habet, sive præceptum illud fuerit a Deo immediate latum, ut olim, sive per Ecclesiam, ut in lege gratiæ. Supponimus item ex dictis hoc debitum non tantum esse reli-

gionis, sed etiam justitiæ, quia subsidium aliquod, ad ea quæ necessaria vel convenientia sunt pro divino cultu, et pro sustentatione ministrorum ejus, ex justitia debitum est ex natura rei, ut supra visum est: illud autem potuit taxare Ecclesia, quod fecisse intelligitur præcipiendo decimas. Facta vero illa taxatione, jam tale et tantum subsidium ex eadem justitia debetur; sicut taxato pretio frumenti ex justitia servandum est, sic enim lex humana constituit talem materiam et actum intra objectum justitiæ. Intra latitudinem autem justitiæ potest res duobus modis esse debita, scilicet vel tanquam aliena, sicut debetur res furto sublata, vel tanquam propria debitoris, cum obligatione tamen reddendi illam, sicut debetur pecunia mutuo accepta: qui duo modi, licet, quod attinet ad obligationem conscientiæ et peccati, in idem redire videantur, tamen in ordine ad multos effectus morales et civiles multum differunt, ut videbimus, et ideo explicandum a nobis est quo ex his modis decimæ sint debitæ.

2. *Deberi decimas tanquam res alienas dicunt aliqui.* — Prima opinio dicit esse debitas tanquam res alienas respectu debitoris, quia ex quo fructus percipiuntur, statim esse incipiunt sub dominio Ecclesiae, seu Dei, etiam antequam solvantur, vel separentur ex cumulo fructuum. Ita tenet Abbas, in dicto cap. *Tua nobis*, num. 11, et dicto capit. *Commissum*, n. 4, de Decimis; putatque esse sententiam Innocentii et Joannis Andr., vel ex eorum dictis colligi. Deinde illam probat ex cap. *Tua nobis*, de Decimis, quatenus ait, quod Deus præcepit solvi decimas, *suas esse asseverans*: nam pronomen *suum*, dominium significat, ut habetur in jure civili, nec propter solam actionem ad rem potest quis dicere illam esse suam. Secundo, expressius in cap. *Omnes*, 16, quæst. 7: *Omnes* (dicitur) *decimæ terræ, sive de frugibus, sive de pomis arborum, Domini sunt*: sunt ergo sub speciali dominio Dei, quod Ecclesiae ipse concessit, vel saltem talem illius administrationem, ut eodem jure agere possit. Tertio Augustinus, in cap. *Decima*, 16, quæst. 1: *Decimæ* (ait) *ex debito requiruntur*; explicans autem hoc debitum, addit: *Et qui eas dare noluerit, res alienas invasit.* Ubi Glossa, verb. *Alienas*, infert: *Ergo ante separationem sunt Ecclesiae*; debentur enim ut res, quæ non sunt sub dominio debitoris, alias non invaderet res alienas; ergo sunt sub dominio Ecclesiae, seu Dei.

3. Quarto, quia privilegium Ecclesiae est, ut

sine traditione consequatur dominium rei sibi legatæ aut donatæ, ex c. 2 de Consuetud., in fine, et clarius ex lege ultim., Cod. de Sacrosanctis Ecclesiis; ergo multo magis ex voluntate Dei et Ecclesiae transfertur dominium decimarum in clericos seu Ecclesiam, ante traditionem vel separationem, quia efficacior est voluntas Ecclesiae, quam privati donatoris. Quinto, inducitur cap. *Moderamine*, 16, q. 1, quatenus ibi dicitur, sacerdotes ministrantes divina, laudabiliter decimas sibi vendicare: fitque vis in verbo *vendicare*, quia actio rei vendicationis non datur, nisi in rem propriam ab alio detentam, ff. de Rei vendicat., leg. *In rem*; sed hæc actio datur clericis ad exigendas vel recuperandas decimas; ergo. Sexto, Ecclesia potest exigere decimam a quocumque raptore et injusto detentore; potest etiam agere contra incendiarium, qui segetes combussit, et similia; ergo signum est habere jus in re, atque adeo dominium ipsarum decimarum. Et confirmatur maxime, quia, si parochianus vendat omnes fructus non decimatos, potest Ecclesia contra emptorem agere, et ipse tenetur in conscientia restituere Ecclesiae decimas suas, et agere contra venditorem pro illa parte, ex capit. *Pastoralis*, de Decimis. Imo, si quis ex pecunia seu fructibus non decimatis emit domum, tenetur ex reddito domus decimam solvere Ecclesiae, ut ex eodem cap. colligitur, saltem per argumentum a contrario; ergo signum est domum illam, saltem quoad decimam partem, emptam fuisse ex pecunia Ecclesiae, et ideo eadem proportionem in jus illius transisse.

4. *Secunda sententia negans decimam esse sub dominio Ecclesiae, quamdiu non est separata.* — Glossa. — Secunda sententia negat decimam esse sub dominio Ecclesiae, quamdiu separata non est ab aliis fructibus seu partibus, nec tradita aliquo modo Ecclesiae. Hanc sententiam fuisse antiquorum Canonistarum refert superius Panorm., et in eam magis inclinat Glossa in dicto capit. *Moderamine*, verbo, *Sibi vendicent*, in fin., 16, q. 1; et Glossa in dicto capit. *Tua nobis*, verbo *Tributa*, etiam in fine, licet priorem sententiam satis probabilem censeat. Hanc vero constantius asseverant Freder. Senens., cons. 74; et Rebuffus, tract. de Decimis, quæst. 3, num. 16 et 17, et q. 6, num. 8 et sequentibus. Fundamentum hujus sententiæ ita potest explicari, quia decima, donec sit separata ab aliis partibus fructuum, est sub dominio ejus cujus sunt fructus, arg. leg. 2, ff. de Pollicit., quæ lo-

quitur, quando decima ex voto debetur; videtur autem eadem ratio, licet debeatur ex præcepto, quia votum est quasi lex quædam privata. Ratio vero est, quia in re nondum divisa non potest acquiri dominium determinatæ partis. Dicitur, posse aliquem habere dominium rei, seu partis nondum divisæ, ut quando plures habent dominium hæreditatis totius, vel quando cumulus tritici est multorum simul, et singulorum partialiter, licet nullus habeat dominium determinatæ partis materialis (ut sic dicam), sed formalis, seu aliquotæ in confuso. Sed contra, quia oportet ostendere titulum sufficientem hujus domini communis, quod hic fieri non potest; nam Ecclesia non habet dominium commune in terris, verbi gratia, quæ seminantur, nec in semine ipso, nec in arboribus, aut ovibus, aut aliis rebus similibus, a quibus proveniunt fructus; ergo nec in ipsos fructus habet tale dominium ex vi nativitatis eorum (ut sic dicam), nec etiam ex vi solius præcepti, quia præceptum nec tollit dominium, nec facit illud commune, nisi id satis explicet, quod in hoc præcepto non fit.

5. *Ostenditur assertio.* — Potest autem hoc multis modis ostendi. Primo, ex lege veteri, ad cujus exemplum nostrum præceptum datum est: tunc enim non videntur decimæ fuisse sub dominio Levitarum, prius quam separarentur et traderentur; tum quia Exod. 22 dicitur: *Decimas tuas, et primitias tuas non tardabis reddere*, ubi pondero particulam *tuas*, quæ dominium significat; erant ergo decimæ illorum, a quibus tradendæ erant, donec eas traderent, et hoc tantum eis præcipiebatur; et Deuteron. 14: *Decimam partem separabis de cunctis fructibus tuis*, etc. Omnes ergo fructus erant possidentis, et ille tenebatur segregare partem, et a se illam abdicare. Item in illa lege tres decimæ præcipiebantur, et tamen verisimile non est decimam pauperum, illorum fuisse, antequam daretur; ergo nec decima Levitarum. Tandem primitiæ non poterant transire in dominium Levitarum ex vi legis, antequam darentur; quia non præcipiebantur in certa parte, vel quantitate, sed hoc erat ex arbitrio dantium, dominium autem debet esse de re certa; et tamen forma præcepti eadem erat in primitiis et decimis, ut patet ex citatis verbis Exodi; et (quod notandum est) in dicto cap. *Tua nobis*, eodem modo dicitur: *Suas esse decimas et primitias asseverans*. Quod certe de primitiis intelligi non potest cum eo rigore, quem prior senten-

tia ponderabat, sed eo modo quo dicit Deus, Exod. 13: *Sanctifica mihi omne primogenitum*, etc. *Mea sunt enim omnia*. Ergo eodem sensu dicitur Levit. 27: *Omnes decimæ Domini sunt, et illi sanctificantur*. Dicuntur enim Domini, quia ad illius cultum specialiter erant deputatæ, non quia a dominio Israelitarum subtraherentur, antequam illas traderent, sicut primitiæ, et primogenita. Quod etiam ex Numer. 18 non obscure colligitur, si attente legatur.

6. *Probat ex canonum decretis.* — Præterea hoc declaratur ex verbis ipsorum canonum; nam in dicto cap. *Parochianos*, solum dicitur, decimas peti posse *tantum debitum*, non ergo ut res propria, nam hæc duo in rigore diversa sunt. Item in cap. *Ex transmissa*, dicitur: *Fidelis homo ex omnibus, quæ licite acquirit, decimas erogare tenetur*. Prius ergo acquirit rem totam, seu omnes fructus, et ex illis decimas dare tenetur; prius ergo quam det, ipse retinet omnia, quæ acquisivit. Præterea, solent in jure decimæ vocari tributa, vel cum tributis comparari, cap. *Decimæ*, 19, q. 1, et dicto c. *Tua nobis*: at tributa licet sint debita, non tamen fiunt extra dominium debentis, et sub dominio principis, donec solvantur; ergo similiter decimæ: et ideo jura dicunt, Deum illas sibi reservasse in signum universalis domini, in dicto cap. *Tua nobis*, et in c. *Cum non sit*, eod., ubi speciali titulo esse reservatas dicitur, et ideo in prærogativam domini generalis præcedere solutionem decimarum ante solutionem aliorum tributorum, aut pensionum. Non ergo ratione particularis domini præfertur decimarum solutio; nam si illa ratio interveniret, illa esset præcipua, et maxime proponenda: sed præfertur ratione majoris excellentiæ, et strictioris debiti; ergo sicut aliæ pensiones, et tributa debita ex rigore justitiæ, non sunt ejus cui debentur, nec extra dominium debitoris, priusquam solvantur, ita nec decimæ, sed in hoc æquiparantur.

7. *Argumento negativo probatur.* — Tandem ostendi idem potest argumento negativo, quod in hac materia est sufficiens; nam si jus ipsum divinum vel humanum, per se ipsum non confert Ecclesiæ hoc dominium, non est unde illud habeat; non sunt autem verba in jure, quibus indicetur translatio talis domini ipso facto. Quod imprimis declaratur ex jure antiquo divino, et verbis quæ in contrarium ponderantur; nam quod Deus appellet suas decimas, nimis generale est, quia etiam vocat

sua omnia, ut revera sunt, licet per hoc non immutentur humana dominia. Et speciali titulo solet vocare sua, quæ ad suum cultum peculiariter reservavit et deputavit, ut primogenita et primitias, ut vidimus; neque alia verba fortiora inveniuntur in Scriptura, ex quibus id probari possit. Hinc vero facile etiam probatur de jure canonico, quia si in illo reperiuntur similia verba, solum referuntur ex veteri lege, unde in eodem sensu afferuntur. Posset etiam vocare Ecclesia decimas suas, antequam solvantur, quia in illis habet peculiare jus et actionem; ita enim in bonis computantur ea, ad quæ actio habetur, juxta leg. *Rem in bonis*, ff. de Acquir. rer. domin. Et contraria ratione, qui debitum non solvit, per quamdam æquipollentiam dicitur rem alienam rapere, vel invadere. Imo interdum Sancti vocant fures, et raptores ac homicidas, eos qui superflua non dant pauperibus cum teneantur, quamvis non statim illorum bonorum dominium amittant, vel pauperes ipso facto illud acquirant ante omnem traditionem. Ex his ergo formulis loquendi nihil colligitur, neque verbum *vendicandi* plus probat, ut jam ostendam.

8. *Præcedentium opinionum judicium, et concordia.* — Inter has sententias, prior videtur magis pia, quia favorabilior Ecclesiæ, posterior vero magis secundum rigorem justitiæ. Possumus autem quædam moderatione adhibita utramque sententiam interpretari, et quasi componere dissensionem, si dicamus Ecclesiam non habere proprium et rigorosum dominium decimarum, antequam illas percipiat, habere tamen usumfructum illarum, atque adeo non solum habere jus ad illas, sed etiam aliquod jus in illas, quod dici potest dominium utile, licet non sit directum, quale habet usufructuarius fructibus nondum perceptis. Priorem partem, quæ negat dominium directum et perfectum, probant adducta pro sententia posteriori. Quibus non obstant motiva prioris opinionis, quia tria prima, ex modis loquendi Scripturæ et Canonum sumpta, non probant, ut ostendi. Quartum vero, de privilegio Ecclesiæ acquirendi dominium sine reali traditione rei, habet locum, vel quando res est certa et determinata, vel certe quando de donatione proprietatis constat, quod hic non constat, ut dixi. Aliæ vero duæ rationes sumptæ ex effectibus ad summum probant alteram partem de dominio utili, et non amplius. Illa ergo pars videtur mihi satis probabiliter colligi ex cap. *Pastoralis*, de Decimis, ut statim

ostendam, maxime vero probari ex effectibus aliquibus, qui ex hoc jure Ecclesiæ nascuntur, qui varii possunt numerari; quorum declaratio maxime elucidabit hanc resolutionem, et totam hanc materiam, et ideo per illos breviter discurrere oportet, ut et falsi a veris separentur, et veri recte intelligantur.

9. *Dominium utile Ecclesiæ in decimas probatur ex effectibus.* — Primus ergo effectus hujus domini esse censetur, quia Ecclesia potest decimas postulare per rei vindicationem ab injusto invasore. At hic effectus imprimis non colligitur ex jure, nam verbum *vendicandi*, in illo cap. *Moderamine* positum, non accipitur in hoc sensu, quia non tractabat ibi Gregorius de actione civili, qua potest uti Ecclesia contra non solventes, vel usurpantes decimas, sed de ratione ob quam possunt monachi accipere decimas, si sacerdotum ordinem et ministerium accipiant, et tunc ait posse illas sibi vindicare, id est, usurpare, vel appropriare, hæc enim est vis latina illius verbi, et est in usu juris, etiam in jure canonico, ut in cap. *Quia nonnulli*, de Cler. non resid. Alia vero significatio non usurpatur, nisi cum agitur de proprietate juris civilis. Deinde ille effectus parum necessarius est Ecclesiæ; quia si tractetur de decimis, id est, de jure decimarum, tunc juristæ dicunt petendum esse actione confessoria, quæ in juri-bus incorporalibus æquivalet actioni, quæ circa bona corporalia rei vindicatio dicitur, et merito ita fit, quia illud jus ad decimas sub dominio Ecclesiæ existit. Hic vero non tractamus de decimis pro jure, sed pro fructibus ipsis, qui peti possunt, cum injuste detinentur, etiamsi *jus ipsum* Ecclesiæ non vertatur in dubium. Et tunc actio personalis sufficit, quæ dicitur ex lege, vel ex canone, nec rei vindicatio affert specialem utilitatem. Propter quod dixit Hostiens. in cap. *Parochianos*, canonistas non multum curare de his formis petendi. Sic ergo necessarium non est ut talis actio, seu postulatio, procedat a dominio; nam certum est non posse decimas accipi propria auctoritate, sed petendas esse, ad quod sufficit jus et actio personalis, ut Rebuffus, dicta quæstione, latius prosequitur. Tandem ad summum inde probari potest jus aliquod in re; quia negari non potest quin dominus fundi habeat actionem ad vendicandos omnes fructus integros sui prædii, si ab alio injuste occupentur, et contra illum habere actionem rei vindicativam. Possumus ergo dicere parochianum habere actionem directam per rei

vendicationem ad omnes fructus integros; Ecclesiam vero habere actionem utilem per rei vendicationem ad suam partem. Nam istæ actiones etiam a juristis distinguuntur, ut patet ex Glossa in § *Si quis in aliena*, verb. *Utilis actio*, instit. de Rerum divisione, et in Gloss. in leg. *Idem Pomponius*, § *De arbore*, verb. *Dabant*, ff. de Rei vendic. Atque hoc modo ex hoc effectu recte nostra sententia declaratur.

10. *Exponitur secundus effectus.*—Secundus effectus esse potest, quia apud quemcumque fructus non decimati existunt, potest Ecclesia ab illo immediate suam decimam postulare. Itaque, si parochianus vendidit omnes fructus non decimatos, potest Ecclesia decimam immediate postulare ab emptore, et non a venditore, licet emptori postea suum jus maneat contra venditorem. Quod censetur verum non solum in iudicio externo, sed etiam in foro conscientie, in quo talis emptor tenetur reddere decimam Ecclesie, etiamsi non petatur, vel etiamsi Ecclesia ignoret suum nocumentum. Hoc ergo videtur esse magnum signum domini, quia tunc tenetur ille emptor ratione rei acceptæ restituere; ergo signum est illam decimam esse ipsius Ecclesie, cui debetur. Item, quia nisi Ecclesia haberet jus in illa re, non transiret jus cum re contra emptorem, sed maneret semper contra personam venditoris, ut ex aliis bonis suis satisfaceret Ecclesie. Atque ita in hoc effectu magnam vim facit Panormitanus, nam ille effectus videtur certus, ex cap. *Cum non sit*, de Decimis; ait enim eos, ad quos census vel tributa ex fructibus indecimatatis pervenerunt, cogendos esse illa decimare Ecclesiis, ad quas pertinent: *Quoniam res* (inquit) *cum onere suo transit*. Quod autem ibi de parte fructuum dicitur, eadem proportionem et rationem procedit in omnibus fructibus, si quovis modo ad alium indecimati perveniant. Item patet ex capit. *Pastoralis*, eodem, ubi dicitur, *fructus non posse alienari, nisi cum onere decimarum*, scilicet, cum onere reali, quod ipsis fructibus veluti inhæreat, ut in alio capit. declaratur. Hoc autem onus non videtur esse aliud, nisi quod illi fructus quoad decimam partem sunt alieni, nimirum Ecclesie, quæ potest illam recuperare, ubicumque invenerit.

11. *Declaratur amplius hic effectus.*—*Triplex modus occupandi fructus indecimat.*—Circa hunc autem effectum, prius oportet exponere quomodo sit intelligendus, ut sit verus. Tribus enim modis potest aliqua persona

occupare fructus non decimatos, scilicet, per actionem iniquam et injustam, contra possidentem et contra Ecclesiam; secundo, per actionem injustam contra Ecclesiam, non vero contra possidentem; tertio, bona fide, et sine injuria alicujus. Primus modus habet locum in eo, qui omnes fructus indecimatatos furatur, et tunc clarum est teneri ad restituendos omnes fructus: tamen non dubito quin satisfaciatur, illos omnes reddendo priori domino; imo fortasse non recte faceret, reddendo novem partes domino, et decimam Ecclesie, quia non potest ipse sua auctoritate decimam ab alio debitam ex illius bonis solvere; nam si parochus ipse non potest propria auctoritate capere, multo minus poterit alius rapere, ut de parocho: unde in eo casu non videtur Ecclesiam habere immediatam actionem contra fructum, nisi quando dominus esset negligens, et ea de causa Ecclesia pateretur; nam tunc Ecclesia habebit actionem ad decimam recuperandam, sive illa sit ratione rei acceptæ, sive ratione damni illati, quælibet enim sufficit.

12. *Secundus modus.*—Secundus modus contingit vel in ipso parochiano detinente decimas, et nolente eas solvere cum injuria Ecclesie, vel in emptore, qui mala fide emit fructus non decimatos ab iniquo venditore: tunc enim emptor nullam injuriam facit venditori voluntarie vendenti, et pro justo pretio; facit tamen injuriam Ecclesie, nisi in se suscipiat onus solvendi decimam: nam si hoc onus suscipiat, non peccat sic emendo et accipiendo fructus non decimatos, ut aperte colligitur ex dicto cap. *Pastoralis*, dicente: *Fructus autem ipsos alienari posse non credimus, nisi cum onere decimarum*; ergo cum illo alienari possunt, et idem plane supponitur in dicto cap. *Tua nobis*. Et ratio est, quia tunc venditor transfert in emptorem onus et obligationem solvendi decimam, et ita per illum quasi per suum ministrum solvit Ecclesie decimam. Tunc ergo mirum non est quod Ecclesia habeat actionem immediate contra emptorem, si decimam detineat, quam ei immediate reddere tenetur ex vi pacti inter ipsum et venditorem; quod pactum, etiamsi expressum non sit, intervenire censetur, quoties venditor aperte dixit emptori, fructus illos non esse decimatos, et ita illos vendere, quia censetur vendere ut licite potest, ut sensit Abulensis infra citandus. Imo in eo casu verissimum credo, illum emptorem non acquirere dominium illius decimæ, quia vendens vel non potest, vel certe non vult illud conce-

dere, quia cum tali modo et onere rem vendit. Semper tamen liberum erit Ecclesie a suo subdito et debitore immediate decimam petere, quia ille est primarius debitor, et non potuit se illo onere liberare omnino sine consensu Ecclesie; sed onus cum re ipsa incedit, ut notavit Glossa in cap. *In aliquibus*, de Decimis, verb. *Compellantur*, et Panormitanus ibi, per illum textum, et alia supra allegata. At vero, qui emerit fructus indecimatatos sine onere decimandi illos, sed cum intentione emendi etiam partem ad Ecclesiam pertinentem, tunc plane esset Ecclesie injuriosus, sive cooperando damno illi injuste illato per venditorem, sive rem ad Ecclesiam jure pertinentem emendo: unde (velit, nolit) tenebitur Ecclesie satisfacere, et sustinere onus decimandi, sive ratione rei acceptæ, sive ratione injustæ acceptionis. Et ideo tunc etiam Ecclesia potest, si velit, immediate agere contra emptorem, ab illo postulando decimam, quia injuste occupavit rem ad Ecclesiam pertinentem, cum damno illius. Et præsertim potest hoc Ecclesia facere per censuras ecclesiasticas, ut in dictis juribus dicitur, quia cum talis emptor ex justitia teneatur decimam restituere Ecclesie, merito potest ab eadem Ecclesia per censuras cogi ut restituat.

13. *Tertius modus.*—Tertius modus contingit in eo, qui bona fide emit fructus integros non decimatos, putans esse decimatos, quia venduntur tempore et modo quo decimati fructus vendi solent, et non habet probabilem rationem suspicandi venditorem peccare, aut male agere, et tunc cum non teneatur ratione acceptionis, dubitari potest an ratione rei acceptæ teneatur ad decimandum, et consequenter an Ecclesia habeat actionem contra illum immediate, si velit, vel si non possit a venditore valorem decimæ recuperare. Et in hoc dicendum videtur, juxta communem sententiam, emptorem teneri ad restituendam Ecclesie decimam illam, et Ecclesiam posse ab illo eam postulare immediate, si velit, ipsum vero retinere actionem contra venditorem. Ita sumitur ex divo Thoma 2. 2. quæstione 87, art. 2, ad 4, qui, licet non declarat an loquatur etiam in casu, in quo emptor bona fide emit, tamen absolute dicit emptorem fructuum integrorum teneri ad decimam solvendam Ecclesie: *Quia habet* (inquit) *rem Ecclesie debitam*, et non dicit, *quia Ecclesiam defraudavit*, sicut dicit de venditore; unde plane sentit obligationem oriri ex ipsa re, sive intervenerit culpa, sive non. Idem

habet in specie Abulensis, in cap. 23 Matth., q. 158; et sumitur plane ex juribus citatis, quatenus in eis dicitur, quod fructus transeunt ad emptorem cum onere suo, et hoc titulo eum teneri ad decimam solvendam; ergo hæc obligatio oritur ex ipsa re, et non tantum ex crimine, vel culpa ementis. Ratio vero sumi potest ex dictis supra de prædiis ipsis, seu possessionibus ex quibus decimæ solvuntur, nimirum habere in se onus reale decimarum respectu talis Ecclesie, et illud secum deferre, ad quemcumque dominum transeant; hinc ergo fit ut fructus cum eodem onere nascantur et transeant ad quemcumque possessorem, sive juste, sive injuste illos occupet. Totum autem hoc nascitur ex institutione Ecclesie, quæ ita hoc præceptum ordinavit, et tale jus sibi attribuit.

14. *Quale jus sit necessarium ad hoc dominium.*—Jam vero explicandum superest quale sit hoc jus, et an ad hunc effectum necessarium sit verum dominium, vel aliud jus minus sufficiat. Dico ergo non esse necessarium dominium perfectum et plenarium, seu dominium proprietatis, vel directum (ut vocant); necessarium tamen esse tale jus, quale censetur habere usufructuarius in fructibus nondum apprehensis, quod suo modo dominium utile potest appellari. Hoc declaro ex § *Is vero*, Institut. de rerum divisione, ubi de usufructuario sic dicitur: *Is vero, ad quem ususfructus fundi pertinet, non aliter fructuum dominus efficitur, quam si ipse eos perceperit*. Ex his ergo constat, usufructuarium, antequam fructus ipse percipiat, non consequi verum ac radicale dominium illorum; et tamen negari non potest quin, priusquam fructus ex terra vel arbore colligantur, usufructuarius habeat aliquod jus in illis, ratione cujus habet potestatem recipiendi illos, et recuperandi vel postulandi eos, si ab alio juste vel injuste percipiantur. Ac denique hinc constat, totum hunc effectum cum eadem proportionem habere locum in usufructuario. Nam si dominus fundi vendiderit fructus, vel donaverit alteri quam usufructuario, potest ille ab emptore illos postulare. Et ipse emptor a principio non potuit tuta conscientia illos emere, et si per ignorantiam id fecit bona fide, statim ac sciverit, tenetur usufructuario illos fructus restituere. Sic ergo Ecclesia, licet non habeat proprium dominium decimarum priusquam illas recipiat, videtur esse usufructuaria partialis, ut sic dicam, et ita habere aliquod jus non tantum ad rem, sed etiam in